

Descoperind educația pentru dezvoltare sustenabilă

„Pământul asigură suficient pentru
a satisface nevoile fiecărui individ,
dar nu asigură nevoile celor lacomi.”

Mahatma Gandhi

Prof. Dumitriu Carmen Oana

Școala Gimnazială Col. C-tin Langa, Miroslava

Educația pentru dezvoltare sustenabilă are un unic scop pe termen lung. Acela de a avea cu toții o viață cât mai bună fără însă a afecta sau răni alți oameni ori alte ființe. Dacă miliardele de oameni care trăiesc pe Terra ar consuma precum o fac occidentalii, probabil că am mai avea nevoie de vreo două planete. Sustenabilitatea pleacă de la ideea că activitățile umane sunt dependente de mediul înconjurător și de resurse. Sănătatea, siguranța socială și stabilitatea economică a societății sunt esențiale în definirea calității vieții. Deși conceptul a fost popularizat de ceva ani și în educația românească, acesta era apanajul teoretic al responsabililor din educație, mai degrabă decât practică curentă în rândul cadrelor didactice.

Copiii trebuie să înțeleagă că, uneori, confortul presupune și limite și acceptarea acestora este un prim pas pentru un viitor comun. Conștientizarea unor probleme poate aduce și rezolvarea lor, totală sau parțială. Un elev conștient, care știe să caute informații și să se implice activ, va fi interesat în găsirea de soluții pertinente pentru un viitor mai sigur. Din acest motiv EDS-ESD trebuie privită ca o problemă pedagogică importantă și poate fi asociată cu educația pentru schimbare, dar și cu lucrul în echipă.

Gro Harlem Brundtland a formulat o prima definiție a dezvoltării durabile/sustenabile: „Dezvoltarea durabilă este dezvoltarea care urmărește satisfacerea nevoilor prezentului, fără a compromite posibilitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi”. (*„Viitorul nostru comun”*)

Conceptele de bază cu care izează ideea de **dezvoltare durabilă/sustenabilă** sunt: satisfacerea nevoilor generațiilor următoare și echitate inter-generații; capacitatea de susținere a ecosistemelor; menținerea și îmbunătățirea sistemelor; protejarea și restaurarea mediului înconjurător; anti-creștere exponențială; listarea unor principii de bază. Dezvoltarea durabilă încearcă să răspundă la cinci mari imperative: integrarea conservării naturii și a dezvoltării; satisfacerea nevoilor umane de bază; echitate și justiție socială; oportunitate pentru autodeterminare socială și diversitate culturală; menținerea integrității ecologice.

În literatura de specialitate se vorbește despre *Scaunul dezvoltării durabile*, concept propus de Macer în 2004. Reprezentarea grafică a dezvoltării durabile se bazează pe un scaun cu patru picioare, fiecare picior reprezentând una dintre dimensiunile cheie ale conceptului: **economie** (creștere economică, capital natural, bunuri și servicii, practici corporatiste, angajați, calitatea vieții, eficiență, echitate, comerț), **ecologie** (mediu biodiversitate, ecosisteme, habitate,

specii pe cale de dispariție, poluare, resurse naturale), **echitate socială** (instituții, infrastructură, sisteme de educație, politici de sănătate, industria militară, resurse umane, democrație) și **cultură** (religia, etica și comportamentul, dorințe și motivații, timp liber, drepturi și libertăți, reponsabilități, valori familiale, media). Balanța corectă a acestor aspecte va duce la o existență bazată pe ecosisteme sănătoase și bine păstrate ce vor facilita siguranța și bunăstarea umană, lucru care va conduce spre o economie sănătoasă.

Se consideră frecvent că doar prin ESD se pot atinge țelurile dezvoltării durabile. De aceea trebuie clarificate principiile acestui tip de proces educativ și trebuie stabilite diferențele clare între ESD și educația ecologică, educația economică sau educația etică. Principalul obiectiv al educației pentru dezvoltare sustenabilă, durabilă (ESD) este ca toată lumea să obțină informații relevante și să fie motivată să lucreze în favoarea ei, într-o lume în permanentă schimbare. Individul susține astfel o societate durabilă în care el are cunoștințe relevante, oportunități și motivație. În România toate documentele importante la nivel macroinstituțional, privitoare la educație includ la un moment dat obligația promovării ESD.

Fără a fi neapărat legată de educația de tip outdoor, ESD propune părăsirea sălilor de clasă în favoarea deplasării către locuri în care informația este mult mai vizibilă, dezvoltarea relațiilor cu membrii comunității care pot oferi informații certificate și pot încuraja dialogul și cooperarea. Astfel profesorul nu mai este văzut ca o sursă unică de informare, ci un facilitator constructivist, care determină copilul să învețe prin experimentare proprie. El nu mai povestește ci solicită, nu mai stă în față, ci sprijină elevul din spate în propriul demers de descoperire, nu mai respectă cu strictețe o programă, ci ajută elevul să-și formuleze propriile concluzii. Monologul devine prin ESD dialog.

ESD presupune astfel abordări pedagogice diferite de cele tradiționale, ce s-au dovedit în timp mult mai eficiente. Amintim astfel *perspectiva orientării spre învățare*, în care cel care învață este responsabil de ceea ce învață, *perspectiva orientării spre proces* care determină o abordare specifică gândirii critice și a luării de poziție, *perspectiva orientării spre viața reală* (societate, natură), *abordarea holistică, integrată* care presupune discipline școlare și perspective de abordare diferite, *școala ca mediu de învățare*.

Scopul ESD este de a ne susține elevii în obținerea de valori, abilități și cunoștințe relevante. De obicei, predarea se construiește plecând de la experiența individuală sau de grup a elevilor. Ideea aceasta ilustrează o modalitate eficientă de educație, motiv pentru care în ESD profesorii nu simt nevoia de a inventa alte metode și strategii didactice, ci aleg să le folosească pe cele care s-au dovedit în timp eficiente. Acestea au fost folosite de-a lungul timpului de către mine atât la lecții de limba română, cât și de limba engleză.

Metoda valorilor active este redată în practică prin diverse tipuri de exerciții precum: Propozițiile incomplete, Clasamentul valorilor, Schimbă cercul, Alege nivelul(1-6), Patru colțuri (alegere a,b,c,d), Scaunul fierbinte (stai sau nu). **Alte metode**, frecvent folosite pentru dinamismul lor, sunt: Teatrul forum, Jocul de rol, Studiul de caz, Învățarea problematizată, Dezbateră, Spune o poveste!

În activitatea mea trecută am dezvoltat împreună cu elevii scolii gimnaziale din Voinești un proiect de cetățenie democratică: **Și copiii din Voinești au dreptul la un parc!** Activitatea s-a desfășurat ca urmare a participării mele la un curs de cetățenie democratică și s-a finalizat cu

aparitia unu parc în comună. Adevărul este că responsabilii comunității planificaseră déjà acest aspect, iar printr-o potrivire de situație cele două proiecte au mers mână în mână, implicând atât probleme de natură socio-economică, culturală și chiar de mediu. Am plecat de la un caz ce viza, pe de o parte existența unor parcuri în alte zone rurale, dar și nevoile diferitelor categorii de vârstă pentru existența acestui loc. A trebuit apoi, în urma unor dezbateri și a aplicării unor chestionare, să ne stabilim prioritățile. Am găsit un rol clar pentru fiecare din cei 25 elevi ai clasei. Apoi am învățat să scriem scrisori primarului, să participăm la ședințele Consiliului Local, să rugăm părinții să intervină în ajutorul elevilor. Am identificat un loc care ar fi răspuns nevoilor noastre și nu ar fi distrus în niciun fel ambientul - mediul. Am făcut un buget orientativ al nevoilor noastre. Am publicat fluturașe și broșuri legate de nevoia noastră de a avea un astfel de spațiu. Am învățat astfel o mulțime de lucruri despre autoritățile din comuna noastră, dar și despre dificultățile lucrului în echipă. Ne-am asumat responsabilitatea de a îngriji și păstra parcul, odată realizat, chiar dacă acesta nu a fost chiar pe măsura așteptărilor. Cu toate acestea când a fost vorba de plantare, curățare și întreținere nu toți și-au amintit responsabilitățile. Am publicat apoi în revista școlii și în ziarul local informații despre proiectul nostru.

Cea mai mare realizare a proiectului nostru nu a fost, așa cum s-ar crede, realizarea parcului, ci faptul că mulți elevi au înțeles principiile fundamentale legate de funcționarea unei comunități, importanța comunicării, interdisciplinaritatea, lucrul în echipă, drepturi și obligații. Pentru mine a fost un prim exercițiu de promovare a educației pentru dezvoltare durabilă.

Copiii au lucrat frumos, și-au asumat roluri și și-au respectat responsabilitățile, au împlinit cerințele, s-au implicat, au depășit problemele de comunicare cu autoritățile și cu unii colegi. Totuși, unii dintre ei au reproșat timpul solicitat de această activitate, au invocat timiditatea în relația cu autoritățile și și-au asumat reușite care nu erau ale lor în totalitate. Unul din cele mai bune aspecte a ținut de diseminarea informației legate de proiect.

Asupra activității școlare, proiectul a avut un impact pozitiv, discutându-se despre el atât la orele de dirigiență, cât și de cultură civică. De asemenea, profesorul de română a fost multumit că a putut explica elevilor importanța unor texte nonliterare precum scrisoarea formală, broșura, articolul, iar profesorul de ed. plastică a implicat elevii în realizarea unor postere deosebite. Cel mai bucurat a fost profesorul de TIC, dar și cel de cultură civică.

Pentru a ne celebra reușita, la inaugurarea parcului elevii au realizat un scurt program artistic pe care l-au prezentat la noul amfiteatru și au scris o scrisoare de mulțumire primarului pentru noul lor loc de întâlnire.

La începutul anului școlar, unul dintre elevi a venit cu propunerea de a-i solicita primarului să construiască o pistă de biciclete, întrucât mulți dintre elevi s-ar putea deplasa spre școală cu acestea, ușurând astfel programul microbuzelor școlare. Imediat mi-au cerut ajutorul și împreună am pus la cale un scenariu pentru teatru forum prin care să prezinte comunității ideea lor. Pentru mine acesta a fost o mare bucurie pentru că îmi aratau că au înțeles însemnătatea celor trei E pe care se bazează educația pentru dezvoltare durabilă: rezolvarea unei probleme cu implicații economice, sociale și de mediu în vederea obținerii unei existențe mai bune pentru oamenii din comunitatea lor și din întreaga lume.

Bibliografie

International Union for the Conservation of Nature (1986) Traducere și adaptare după Wheeler (2004), pp. 24-25.

ESFALP VI 2013/2014, Tools for ESD schools, pag. 70

Engaging youth in sustainable development Learning and Teaching Sustainable Development in Lower Secondary Schools , Michela Mayer/ Johannes Tschapka (Eds)

EDUCATION FOR CHANGE: A HANDBOOK FOR TEACHING AND LEARNING SUSTAINABLE DEVELOPMENT, © Baltic University Programme Uppsala University

